

ระเบียบวิธีวิจัยและการเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัย เรื่อง "การวิเคราะห์ผู้ชมข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ : กรณีศึกษานิตยภัตศึกษาเฉพาะ โครงการสำหรับผู้บริหาร" นี้ เน้นหนักที่จะทราบความต้องการ ทรรศนะข่าวต่างประเทศ และสิทธิการสื่อสาร ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ซึ่งเป็นผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารมวลชน แต่อย่างไรก็ดี เพื่อให้การวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้นจึงได้ทำการศึกษารวมไปถึงผู้ส่งสาร (ผู้ผลิต) และเนื้อหาของสารด้วย ดังนั้น ในการวิจัยเรื่องนี้จึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 บทใหญ่ ๆ คือ บทที่เกี่ยวกับการผลิต หรือการนำเสนอของผู้ส่งสารรวมถึงเนื้อหาของสารที่นำเสนอ และบทที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้รับสารที่มีต่อเนื้อหาข่าวต่างประเทศ ความต้องการของผู้รับสารเกี่ยวกับทรรศนะข่าวต่างประเทศ และสิทธิการสื่อสารเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนที่เกี่ยวกับการผลิตหรือการนำเสนอของผู้ส่งสาร และเนื้อหาของสารนั้น มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาให้เห็นลักษณะความเป็นไปของรายการข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ในปัจจุบัน สำหรับผู้ส่งสารหรือผู้ผลิตนั้น จะศึกษาจากสถานีโทรทัศน์ในส่วนกลาง ทั้ง 5 สถานี คือ ช่อง 3, ช่อง 5, ช่อง 7, ช่อง 9 และช่อง 11 โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ และผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการคัดเลือกข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ ดังนี้

1. กัลยา พานิชดี บรรณาธิการข่าวสถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
2. จักรพันธ์ ยมจินดา บรรณาธิการบริหารสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
3. ชัยยุทธ จันทรานุกพัฒนา บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ บริษัท EM NEWS สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
4. ถาวร นาคบุตร หัวหน้าฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 อ.ส.ม.ท.

5. นิรมล เมธีสุวกุล บรรณาธิการข่าวประจำวัน และบรรณาธิการบริหาร บริษัท EM NEWS สถานีโทรทัศน์กองทัพบกช่อง 5
6. ปฎิมา ตันติคมน์ บรรณาธิการข่าวรายงานพิเศษ บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ และบรรณาธิการข่าวประจำวันสถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7
7. พุณทรัพย์ วัฒนวงศ์ศิริ บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.
8. มาโนช มงคลเจริญ รองบรรณาธิการข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.
9. สมชาย แสงการ รองบรรณาธิการข่าว สถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 อ.ส.ม.ท.
10. อัมพวัน เจริญกุล บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยของกรมประชาสัมพันธ์ ช่อง 11

ส่วนการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวต่างประเทศนั้น จะศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างของข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ทั้ง 5 สถานี ที่บันทึกเทปโทรทัศน์ตั้งแต่ 19.30 น. เป็นต้นไป จนปิดสถานี เป็นเวลา 1 สัปดาห์ พร้อมกันทุกสถานี

สำหรับการศึกษาผู้รับสาร เนื่องจากเป็นการศึกษาที่เป็นตัวผู้ชมข่าวต่างประเทศ ในฐานะผู้รับสารในกระบวนการสื่อสารมวลชน จึงศึกษาผู้รับสารโดยการสุ่มตัวอย่างจากประชากรที่เป็นกลุ่มผู้บริหาร ที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาโทหลักสูตรสำหรับผู้บริหารในคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

การรวบรวมข้อมูล

การศึกษาในส่วนของผู้ผลิตหรือผู้เสนอข่าวต่างประเทศ ใช้วิธีการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ หรือรองบรรณาธิการข่าวต่างประเทศ หรือหัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวโดยตรง จากสถานีโทรทัศน์ทั้ง 5 สถานี ในส่วนกลาง คือ ช่อง 3, ช่อง 5, ช่อง 7, ช่อง 9 และช่อง 11 รวมทั้งศึกษาจากเอกสาร เพื่อให้ทราบถึงโครงสร้างขององค์การ และลักษณะทั่วไปเกี่ยวกับการทำงานของกองบรรณาธิการข่าวต่างประเทศ ก่อนที่จะนำเสนอออกอากาศ

นอกจากนี้ ยังศึกษาเนื้อหาของข่าวต่างประเทศโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากการบันทึกเทปวีดิทัศน์ (Video) พร้อมกันทั้ง 5 สถานี ในช่วง

19.30 น. จนปิดสถานี เป็นเวลา 1 สัปดาห์ เพื่อให้เห็นข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหาข่าวต่างประเทศแบบคร่าว ๆ รวมทั้ง ได้นำไปเปรียบเทียบกับการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวต่างประเทศหรือหัวหน้ากองบรรณาธิการข่าวด้วย เพื่อเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

สำหรับการเก็บข้อมูลจากผู้รับสาร ใช้วิธีการแจกแบบสอบถาม* ให้แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด โดยการนำส่งให้แก่ผู้ตอบแบบสอบถามแบบเผชิญหน้า และรอรับกลับคืน เพื่อป้องกันการสูญหายหรือไม่ส่งคืนของผู้ตอบแบบสอบถาม สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่สามารถกรอกแบบสอบถามแล้วส่งคืนได้ทันที ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการกลับไปรับคืนด้วยตนเองอีกครั้งหนึ่ง โดยหลีกเลี่ยงการส่งคืนทางไปรษณีย์ที่ผู้ตอบแบบสอบถามในกรณีนี้มีแนวโน้มจะส่งคืนได้น้อย และจากการที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร ย่อมมีเวลาว่างน้อย เนื่องจากมีตำแหน่งหน้าที่การงานในระดับสูง จึงจำเป็นต้องขออนุญาตแจกแบบสอบถามก่อนเวลาเข้าเรียนในช่วง 18.00 น. เท่านั้น แต่บางสถาบัน ผู้วิจัยก็ได้รับอนุญาตให้แจกแบบสอบถามได้ในช่วงเวลาที่รับประทานอาหารเวลา 19.30 น.

การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้เวลาทั้งสิ้น $1\frac{1}{2}$ เดือน คือระหว่างเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม 2534 และได้รับแบบสอบถามคืนมารวม 133 ชุด เป็นแบบสอบถามเสีย 21 ชุด คงเหลือแบบสอบถามที่จะใช้ในการวิเคราะห์ได้ 112 ชุด ซึ่งเมื่อเทียบกับจำนวนแบบสอบถามที่แจกไปทั้งสิ้น 400 ชุด แล้ว พบว่าได้คืนไม่ถึง 50% แต่ด้วยข้อจำกัดของการเข้าถึงตัวผู้ตอบแบบสอบถาม และกลุ่มตัวอย่างบางท่านไม่เห็นความจำเป็นของผู้วิจัยในการขอความร่วมมือ จึงได้แบบสอบถามคืนค่อนข้างน้อย ซึ่งแบบสอบถามที่ได้คืนนั้นมีจำนวนเกิน 10% ของกลุ่มประชากรตามหลักวิธีการวิจัยเชิงสำรวจ จึงถือได้ว่าเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เชื่อถือได้พอสมควร

วิธีการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล

ในบทที่เกี่ยวกับผู้ผลิตหรือผู้เสนอข่าวต่างประเทศ จะทำการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการผลิต

*ดูตัวอย่างแบบสอบถามในภาคผนวก

และ เสนอข่าวต่างประเทศในมิติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งลักษณะ โครงสร้าง ของการทำงาน และการปฏิบัติงานด้านข่าวต่างประเทศของสถานีโทรทัศน์ทั้ง 5 สถานีใน ส่วนกลาง เพื่อให้เห็นภาพรวมทางด้านผู้ผลิตหรือผู้เสนอข่าวต่างประเทศ ในปัจจุบัน และรวมถึงการวิเคราะห์เนื้อหาของข่าวต่างประเทศจากเทปวีดิทัศน์ ที่จะแสดงให้เห็นเนื้อหาโดยสถิติแบบง่าย ๆ (เป็นร้อยละ) เปรียบเทียบประเภท เนื้อหาของข่าว ซึ่งเป็นการวิเคราะห์สัดส่วนของเนื้อหาข่าวต่างประเทศประเภท ต่าง ๆ ที่นำออกอากาศในแต่ละสถานี

การวิเคราะห์ผู้ชมข่าวต่างประเทศ จะทำการวิเคราะห์จากแบบสอบถามที่แจกให้แก่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ชุด เมื่อได้คำตอบจากผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาแล้ว ก็จะแสดงให้เห็นข้อมูลจากการสำรวจความคิดเห็น ของผู้ชมข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ที่เป็นผู้บริหาร ซึ่งจะนำไปสรุปว่า กลุ่ม ตัวอย่าง ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของผู้ชมข่าวต่างประเทศทางโทรทัศน์ในปัจจุบันมี ลักษณะการชมข่าวต่างประเทศอย่างไร และมีความคิดเห็นอย่างไรต่อความต้องการ ข่าวต่างประเทศ ทรัพยากรข่าวต่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน และสิทธิการ สื่อสารเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ

การวิเคราะห์ผู้ชมข่าวต่างประเทศ จะวิเคราะห์เปรียบเทียบตัวแปร ต่าง ๆ ที่ระบุไว้ในคำถามแต่ละข้อ โดยจะหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ของกลุ่ม ที่มีความ คิดเห็นต่อตัวแปรแต่ละตัวแปรว่าควรอยู่ในช่วงใด รวมทั้งหาค่าร้อยละ (%) ของ กลุ่มที่มีความคิดเห็นต่อตัวแปรแต่ละตัวแปรในช่วงต่าง ๆ กัน นอกจากนี้ยังจะ เปรียบเทียบในระหว่างมิติ 3 มิติ คือ ทรัพยากรข่าวต่างประเทศ ความต้องการ ข่าวต่างประเทศ และสิทธิการสื่อสารเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ โดยเปรียบเทียบ เพื่อหาข้อสรุปว่า ความต้องการข่าวต่างประเทศของกลุ่มตัวอย่าง มีความสมคูล กับทรัพยากรข่าวต่างประเทศ และสิทธิการสื่อสารหรือไม่ อย่างไรก็ตาม หากระดับ ความต้องการเท่ากับ ทรัพยากรข่าวต่างประเทศและเท่ากับสิทธิที่มีอยู่ ก็ย่อม แสดงว่า ความต้องการด้านข่าวต่างประเทศและสิทธิของผู้ชมเกี่ยวกับข่าวต่าง- ประเทศ มีความสมคูลกับทรัพยากรข่าวต่างประเทศ ซึ่งผู้ผลิตทางการผลิต หรือ เสนอออกมา ในระดับที่สามารถสนองความต้องการและสิทธิของผู้ชมได้พอดี

แต่ถ้าหากเปรียบเทียบกันทั้งใน 3 มิติ แล้วพบว่า ความต้องการและ สิทธิมีน้อยกว่าทรัพยากรข่าวต่างประเทศ ก็แสดงว่า ผู้ผลิตผลิตหรือเสนอทรัพยากร

กรข่าวต่างประเทศมากมายเกินความต้องการ และสิทธิที่ผู้ผลิตคิดว่าตัวเองมีอยู่ในปัจจุบัน

หรือหากพบว่า ความต้องการและสิทธิมีมากกว่าทรัพยากรข่าวต่างประเทศแล้ว ก็ย่อมแสดงให้เห็นว่า ผู้ชมยังขาดทรัพยากรข่าวต่างประเทศที่จะมาสนองความต้องการของตัวเอง รวมทั้งยังถูกจำกัดสิทธิในด้านการรับชมข่าวต่างประเทศของตัวเองให้น้อยลงไปด้วย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิเคราะห์

เครื่องมือสำคัญที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับ ผู้ผลิตข่าวต่างประเทศ ได้แก่ เทปบันทึกเสียงการสัมภาษณ์บรรณาธิการข่าวต่างประเทศ หรือผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกสารที่มีการตีพิมพ์เรื่องราวเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศอยู่แล้ว

ในส่วนของกรวิเคราะห์เนื้อหาข่าวต่างประเทศใช้เทปบันทึกเสียงในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อช่วยในการวิเคราะห์

ทางด้านผู้รับสารใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือสำคัญในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งเนื้อหาสาระของแบบสอบถามออกเป็น 4 ตอนใหญ่ ๆ คือ

- ตอนที่ 1 ลักษณะการใช้สื่อ
- ตอนที่ 2 ความต้องการข่าวต่างประเทศ
- ตอนที่ 3 ทรัพยากรข่าวต่างประเทศ
- ตอนที่ 4 สิทธิการสื่อสารเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ

การสร้างแบบสอบถาม

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะวัดความต้องการข่าวต่างประเทศ ทรัพยากรข่าวต่างประเทศ และสิทธิการสื่อสารเกี่ยวกับข่าวต่างประเทศ ของผู้ชมว่ามีความคิดเห็นต่อตัวแปรแต่ละตัวในมิติต่าง ๆ ทั้ง 3 มิติ (ความต้องการ ทรัพยากร และสิทธิ) อย่างไร ดังนั้น แบบสอบถามจึงถูกสร้างขึ้น โดยใช้แนวคิดทางการสื่อสารที่จะวัดความสัมพันธ์ระหว่างความต้องการและทรัพยากรที่มีอยู่ รวมทั้งสิทธิที่พึงมีของผู้ชมตามแนวคิดที่ว่า "การสื่อสารเป็นความ

ต้องการขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นทรัพยากรขั้นพื้นฐานของสังคม" (ศิริชัย ศิริกายะ, 2525 : 6) การวัดความสัมพันธ์ของมิติทั้งสามภายใต้ตัวแปรต่าง ๆ นั้น ถูกกำหนดขึ้นโดยประยุกต์เอามิติในวิธีการของเคลไทร์มาใช้ "วิธีการของเคลไทร์คือ วิธีการสำหรับสร้างกระบวนการกลุ่มสำหรับการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ โดยยอมให้ไม่ว่าสมาชิกของกลุ่มแต่ละคน หรือทั้งกลุ่มรวมกัน ในการที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาที่ยังยากสลับซับซ้อน" (H.A. Linstone and M. Turoff, eds., 1975 : 3 อ้างถึงใน ศิริชัย ศิริกายะ, 2525) ซึ่ง O. Helmer ได้กล่าวไว้ว่า "...การใช้เคลไทร์นั้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะการทนายในระยะยาวเท่านั้น แต่วิธีการนี้ ยังถูกนำมาใช้ได้อย่างเหมาะสมสำหรับการตัดสินใจของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแง่ของการสื่อสาร" (1975 อ้างถึงใน ศิริชัย ศิริกายะ, 2525) ด้วยเหตุผลเช่นนี้ ผู้วิจัยจึงได้ยืมเอามิติต่าง ๆ ทั้ง 3 มิติ ตามวิธีการของเคลไทร์ มาใช้เป็นโครงสร้างสำหรับการสร้างแบบสอบถาม มิติแต่ละมิติกำหนดให้เป็น 1 ตอน ดังนั้น ตอนที่ 2, 3 และ 4 จึงถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งที่จะสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้โดยอาศัยตัวแปรต่าง ๆ ในแต่ละมิติจะมีตัวแปรที่กำหนดขึ้นจากการศึกษาคุณสมบัติของข่าวที่ดีหรือคุณค่าของข่าว (News Value) และคุณภาพของข่าว (Quality of News) เพื่อนำมาสร้างเป็นคำถาม ดังนั้น คำถามเกี่ยวกับตัวแปรตัวหนึ่งในมิติหนึ่งก็จะปรากฏคำถามเกี่ยวกับตัวแปรนั้นในอีก 2 มิติที่เหลือด้วย ทั้งนี้ เพื่อค้นหาว่า ตัวแปรดังกล่าวในแต่ละมิติ ตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม

เมื่อผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามเสร็จ ได้นำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pre-test) ความใช้ได้ของแบบสอบถาม โดยแจกแบบสอบถามให้แก่บัณฑิตในระดับปริญญาโท และปริญญาตรี จำนวน 20 ชุด 2 ครั้ง ซึ่งนิสิตกลุ่มนี้มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างเพื่อตรวจสอบหาข้อผิดพลาด หลังจากนั้นจึงนำมาแก้ไขและได้นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปแจกอีกครั้งหนึ่ง ได้ผลเป็นที่น่าพอใจ กล่าวคือ ผู้ตอบแบบสอบถามเข้าใจคำถามทั้งหมด และสามารถกรอกได้ถูกต้องตามแบบฟอร์มที่อธิบายไว้อย่างละเอียด จากนั้นจึงนำแบบสอบถามไปแจกให้กับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาต่อไป

หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ผู้ผลิต หรือผู้เสนอข่าวต่างประเทศ และเนื้อหาของข่าวต่างประเทศนั้น ผู้วิจัยกำหนดให้หน่วยที่ใช้ในการวิเคราะห์เป็นเรื่องของบริบทของข่าวต่างประเทศโดยทั่วไป ซึ่งจะให้ข้อมูลที่เป็นลักษณะข่าวต่างประเทศในสภาพปัจจุบันอย่างคร่าว ๆ

ส่วนการวิเคราะห์ผู้ชมข่าวต่างประเทศ ที่ได้ข้อมูลจากแบบสอบถามนั้น ผู้วิจัยกำหนดให้หน่วยของการวิเคราะห์เป็น คน แต่ละคน

ความคลาดเคลื่อนที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในการวิจัยนี้

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่าง มีลักษณะหน้าที่การงานและความรับผิดชอบในระดับสูงจึงมักไม่ค่อยมีเวลาจะกรอกแบบสอบถามให้ได้อย่างสมบูรณ์ คำตอบที่ได้รับจากแบบสอบถามบางชุดที่สำรวจดู พบว่า มีการกรอกไม่ครบตามจำนวนข้อที่มีอยู่ทั้งหมด หรือบางชุดให้คำตอบทุกข้อมีระดับเดียวกันทั้งหมด แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้พยายามคัดเลือกคำตอบที่มีลักษณะอันจะทำให้การวิจัยคลาดเคลื่อนดังกล่าวออกไป เพื่อให้ผลการวิจัยมีความเชื่อถือได้ในระดับพอสมควร และเพื่อแก้ปัญหาการกรอกแบบสอบถามไม่สมบูรณ์ ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างจริง ๆ ผู้วิจัยได้ให้เวลาแก่กลุ่มตัวอย่างในการกรอกแบบสอบถามมากขึ้น รวมทั้งการเข้าไปอธิบายถึงตัวผู้ตอบแบบสอบถาม ในกรณีที่ผู้ตอบแบบสอบถามไม่เข้าใจคำถามต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้ผู้ตอบตอบได้อย่างตรงตามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละคนให้มากที่สุด